

N:o 44.

Ank. till Riksd. kansli den 3 april 1894, kl. 5 e. m.

*Utlåtande, i anledning af väckta motioner om ändring i 32 §
värnpligtslagen.*

I 32 § värnpligtslagen stadgas:

De till beväringen hörande värnpliktige, som icke under årets lopp varit inkallade till tjenstgöring, skola undergå mönstring kompanivis eller, då kompaniområdets vidsträckthet dertill föranleder, socknevis; dock äro de å sjömanshus inskrifne från inställelse vid dylik mönstring befriade, så ock öfrige värnpliktige, hvilka till befälet aflemna tillförlitlig uppgift om sin bostad.

Uti två särskilda inom Andra Kammaren väckta, till lagutskottets behandling hänvisade motioner, n:is 66 och 35, hafva dels herrar *Emil Olsson* i Kyrkebol, *O. Anderson* i Hasselbol och *Erik Andersson* i Upsala samt dels herrar *Olof Persson* i Killebäckstorp och *Lasse Jönsson* i Sandby hemställt om vissa ändringar i omförmälda lagrum.

I den förra af dessa motioner anföres:

Den uti ifrågavarande paragraf föreskrifna mönstringen orsakade statsverket ej obetydliga utgifter samt vederbörande befäl och värnpliktige mycken tunga utan motsvarande nytta. Paragrafen innehölle medgifvande af befrielse från inställelse vid mönstring för de värnpliktige, som till befälet aflemnade tillförlitlig uppgift om sin bostad. Genom detta medgifvande skulle det förhållande kunna

uppstå, att samtliga värnpliktige inom ett kompaniområde uteblefve från mönstringen, och i sådant fall vore tjänstemannens resa utan ändamål. Bestämmelsen om mönstring syntes på grund häraf, såsom temligen betydelselös, böra utgå, och anmälningsskyldigheten i stället upphöjas till regel. En ej ringa lättnad för de värnpliktige vore, om ifrågavarande anmälningsuppgift finge aflemnas till vederbörande presterskap eller mantalsskrifningsförrättare för vidare befordran till befälet i sammanhang med andra uppgifter, som af nämnde tjänstemän aflemnades. Då denna sak kunde ordnas på ett för staten billigare samt för befäl och värnpliktige fördelaktigare sätt, hemställdes, att Riksdagen ville för sin del besluta sådan ändring af 32 § värnpliktslagen och andra i sammanhang dermed stående lagrum, att den stadgade årliga mönstringen af värnpliktige, som icke under årets lopp inkallats till tjänstgöring, måtte upphöra, samt i samma paragraf stadgade uppgift om bostad blifva obligatorisk och kunna genom vederbörande presterskap eller häradsskrifvare till befälet aflemnas.

Enligt utskottets mening lär det icke kunna förnekas, att den uti förevarande paragraf påbjudna mönstring är i princip riktig. Den var afsedd att stärka sambandet mellan befälet och de värnpliktige, att tjena till att hos de senare vidmagthålla uppfattningen om deras egenskap såsom krigsmän och gifva det förre ökad tillfälle att — vid granskning af inskrifningsböckerna, som de mönstringsskyldige vid förrättningen skola medföra — lemna erforderliga upplysningar om de värnpliktiges tjänsteställning och undanrödja möjligen befintliga villfarelser i fråga om de förpligtelser, som med denna ställning äro förbundna. Sedan i värnpliktslagen blifvit infördt ett medgifvande för värnpliktige att i stället för personlig inställelse vid mönstringen aflemna till befälet tillförlitlig uppgift om bostaden, visar dock erfarenheten, att endast ett fåtal värnpliktige inställa sig vid dessa mönstringar. Under sådana omständigheter synes det böra ifrågasättas, att de kostnader för statsverket, som äro förenade med ifrågavarande förrättningar, skulle kunna för statsverket besparas, i det att mönstringarna borttoges och ersattes med en ovilkorlig skyldighet för de värnpliktige att anmäla deras bostad.

Enligt hvad utskottet fått sig meddeladt, uppgingo dessa kostnader för år 1892:

för Första lifgrenadierreg:ets inskrifningsområde till kr.	706: —
» Skaraborgs regementes d:o » »	793: 16
» Södermanlands regementes d:o » »	481: 20
» Dalregementets d:o » »	746: 55
» Norrbottens regementes d:o » »	1,116: 14
» Norra skånska inf-reg:ts inskrifningsområden » »	1,117: 40

eller i medeltal för hvarje område 826 kronor 75 öre. För rikets 30 regementens och corpsers inskrifningsområden har således kostnaden uppgått till omkring 25,000 kronor.

Att Riksdagen i frågans nuvarande skede och innan den utredning, som endast af Kongl. Maj:t kan åstadkommas, har föregått, skulle fatta beslut i ämnet, synes emellertid utskottet icke kunna tillstyrkas.

På grund af hvad sålunda anförts, får utskottet hemställa,

1:o att Riksdagen ville i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, det Kongl. Maj:t måtte låta utreda, huruvida den i 32 § värnpliktslagen stadgade mönstring må kunna upphöra, och, der detta finnes kunna ske, om möjligt redan för nästkommande Riksdag, framlägga förslag till de ändringar i värnpliktslagen, som i sådant afseende finnas nödiga.

I den senare motionen anføres:

Enligt värnpliktslagen den 5 juni 1885 ålåg det de till beväringen hörande värnpliktige, med vissa i lagen stadgade undantag, att årligen, då de icke under årets lopp varit inkallade till tjänstgöring, efter kallelse medelst kungörelse undergå mönstring, som förrättades af kompaniomedelst befälhafvaren, eller senast å mönstringsdagen till kompaniomedelst befälet lemna uppgift om sin bostad, vid äfventyr att för hvarje gång, sådant försummades, böta fem kronor; samma stadganden återfinnas i nu gällande värnpliktslag.

Då nu värnpliktig enligt gamla värnpliktslagen endast under sex år, eller från och med det år, han fyllt tjuguet, till och med

det, under hvilket han fyllt tjugusex år, tillhörde beväringen och derefter öfverflyttades till landstormen, men nya lagen föreskrifver en tjenstetid i beväringen af tolf år, har *det* inträffat, att de, som jemlikt äldre lagen redan varit öfverförda till landstormen och till och med i sina inskrifningsböcker erhållit intyg derom af vederbörande befälhafvare, åter förflyttas till beväringen och såsom följd häraf, då ej annat i lagen uttryckligen stadgas, ansetts åter vara underkastade den mönstrings- och anmälningsskyldighet, hvarifrån de redan förut vunnit befrielse, och för ty jemväl det ansvar för uraktlåtenhet häraf, som i lagen föreskrifves.

Äfven om den nya lagen må anses hafva retroaktiv verkan i det afseendet, att den ålägger eller berättigar en redan till landstormen öfverförd värnpliktig att åter inträda i beväringen, torde sådan verkan icke rätteligen böra tillerkännas densamma i fråga om rena skyldigheter, minst sådana, för hvilkas åsidosättande stadgas ansvar och från hvilka enligt äldre lag befrielse redan erhållits. Att denna åsigt ock är i öfverensstämmelse med det allmänna rättsmedvetandet har tydligt framgått deraf, att en ofantlig mängd till beväringen återförda värnpliktige, i öfvertygelse att redan, i enlighet med innehållet i dem lemnade inskrifningsböcker, vara från mönstringsskyldighet befriade och, i okunnighet om den nya lagens stadganden, uraktlåtit att infinna eller anmäla sig vid mönstring. Så har t. ex. här i Stockholm, der för år 1892 endast omkring tretusen bötfäldes för uteblifvande vid mönstring, antalet af sådana bötfälde under år 1893, då nya lagen först tillämpades, uppgått till ej mindre än 9,478. Skilnaden mellan nämnda tal synes ungefär angifva det antal värnpliktige här i staden, som enligt äldre lag erhållit befrielse från mönstringsskyldighet, men enligt bokstaflig tolkning af den nya lagen dertill varit skyldige och nu hvar för sig, såsom oss synes orättvist, få umgälla sin omedvetna förseelse med fem kronors böter eller deremot svarande fängelse.

För undvikande af ett sådant återupprepande få vi, med stöd af det anförda, föreslå ett tillägg till 32 § i gällande värnpliktslag af innehåll, att de värnpliktige, som, innan den nya lagen trädde i kraft, fyllt 26 år, må vara fritagna från den mönstringsskyldighet, som i nämnda § omförmäles.

Då det ligger i sakens natur, att det militära värdet af den utsträckning i tjenstetid för värnpligtige, som genom 1892 års förändrade värnpligtslag infördes, väsentligen skulle minskas, om undantag gjordes beträffande vissa af deras skyldigheter, och enär det tydligen är af största vikt, att de årsklasser af de värnpligtige, hvilka på grund af nämnda lag återförts till beväringen, varda underkastade den mönstring eller anmälningsskyldighet, utan hvilken en ordnad redovisning under fred och ett skyndsamt inkallande vid mobilisering af ifrågavarande beväringsskisser *icke* varda *möjliga*, kan det af motionärerna föreslagna tillägget till 32 § värnpligtslagen icke anses befogadt, i synnerhet som besväret af den personliga inställelsen vid mönstringen redan väsentligen är lindradt genom medgifvandet att ersätta densamma med skriftlig adressanmälan och, derest den af utskottet under n:o 1 ifrågasatta ändring i värnpligtslagen varder genomförd, skulle alldeles försvinna.

Med de från förhållanden i Stockholm hemtade siffrorna synas motionärerna vilja visa, att antalet från mönstringen uteblifne värnpligtige efter de senaste förändringarna i värnpligtslagen väsentligt ökats på grund deraf, att ett stort antal mönstringsskyldige, som enligt äldre lag redan vunnit befrielse från men nu återförts till ifrågavarande skyldighet, genom okunnighet härom underlåtit att fullgöra sin pligt. Utskottet tvekar dock, huruvida dessa siffror kunna anses bevisa något sådant. Vid de mönstringar, som år 1892 i hufvudstaden förrättades i öfverensstämmelse med föreskriften i värnpligtslagen den 5 juni 1885, och från hvilka, enligt motionärernas utsago, omkring tre tusen värnpligtige uteblefvo, voro af fotfolket, som flertalet af värnpligtige tillhör, endast fyra årsklasser skyldige att inställa sig, under det att vid de mönstringar, som förrättades 1893 för fotfolket, antalet mönstringsskyldiga årsklasser ökats till tio. Om således *fyra* årsklasser hafva att uppvisa omkring 3,000 för uteblifvande från mönstring bötfälde, är det ju ganska naturligt, att af *tio* årsklasser antalet sålunda bötfälde skall uppgå till en väsentligt högre siffra, och den af motionärerna anförda, eller 9,478, behöfver således icke vara ens i hufvudsaklig del beroende af den åberopade okunnigheten om den nya lagens stadganden.

Enär således enligt utskottets uppfattning ett upphäfvande i berörda hänseende af värnpligtslagens retroaktiva verkan skulle för

en längre tid förringa värdet hos den senast beslutade utsträckningen utaf beväringens tjenstetid, får utskottet hemställa,

2:o) att ifrågavarande motion icke må till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 3 april 1894.

På lagutskottets vägnar:

L. ANNERSTEDT.

Herr *Bruzelius* har begärt få här antecknad, att han icke deltagit i ärendets behandling inom utskottet.